

7.3 Lietuviai pasaulyje, pasaulis Lietuvoje

1. Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

Žmonės, nors ir yra sėslūs, retai nuo gimimo iki mirties gyvena toje pačioje vietoje. Gyvenamąją vietą žmonės keičia dėl įvairių priežasčių, bet daugiausia dėl karjeros, geresnių gyvenimo sąlygų, patrauklesnio darbo. Žmonių išvykimas gyventi į kitą valstybę vadinamas **emigracija**, o žmonių atvykimas gyventi į kitą šalį – **imigracija**.

XXI a. pradžioje pasaulyje gyveno daugiau kaip 4 mln. lietuvių ir lietuvių kilmės asmenų. Turimomis žiniomis, lietuviai po pasaulį sklido jau nuo XIII a. Tai daugiausiai buvo susiję su kovomis ir noru valdyti. XIV a. Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas ir Vytautas Didysis siekė sustiprinti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės saugumą, išplėsti jos įtakos zoną, todėl ištekino savo dukras už kaimyninių šalių valdovų.

Per 1654–1667 m. Abiejų Tautų Respublikos karą su Rusija pastarosios kariuomenė užėmė didelę Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (ir lietuvių etninių žemių) dalį, taip pat sostinę Vilnių ir iš miestų į Rusiją išvarė daug pirklių bei amatininkų. Manoma, kad tarp jų buvo ir lietuvių. Po Abiejų Tautų Respublikos III padalijimo (1795 m.), 1830–1831 m. ir 1863–1864 m. sukilimų Rusijos imperijos valdžia nemažai lietuvių ištrėmė į Sibirą. Vadinamieji ekonominiai emigrantai iš Lietuvos į JAV pradėjo vykti nuo 1868 m., o į didžiuosius Rusijos imperijos miestus (Kijeva, Maskvą, Odesą, Rygą, Sankt Peterburgą, Taliną, Tartu) – nuo XIX a. antrosios pusės. Per Pirmąjį pasaulinį karą (1914–1918 m.) išvykti iš Lietuvos nebuvo galima ir masinė lietuvių emigracija į JAV nutrūko. JAV pasiekdavo tik pavieniai lietuviai. Manoma, kad Pirmojo pasaulinio karo pradžioje apie 300 tūkst. lietuvių iš lietuviškųjų gubernijų pasitraukė į Rusijos imperijos gilumą (vėliau dauguma jų grįžo). Po Pirmojo pasaulinio karo JAV valdžiai ėmus riboti užsieniečių atvykimą, kito lietuvių emigraciniai maršrutai – prasidėjo emigracija į Pietų Amerikos valstybes: Argentiją, Braziliją, Urugvajų. Iš 102460 Lietuvos gyventojų, emigravusių 1920–1940 m., daug atsidūrė būtent Pietų Amerikoje. Siekdama, kad nenutrūktų užsienio šalių lietuvių ryšiai su Tėvyne, kad jie ir jų palikuoniai greitai nenutautėtų, Lietuvos vyriausybė įsteigė formaliai visuomeninę Draugiją užsienio lietuviams remti (1932–1940 m.). Draugija tarp emigrantų skleidė tautines idėjas, Argentinoje, Latvijoje ir kitur lietuvių emigrantams finansavo gyvenamųjų namų statybą, rėmė lietuvių mokyklas ir draugijas, finansiškai – Mažosios Lietuvos (Rytų Prūsijos) lietuvius.

1940 m. birželio 15 d. SSRS okupavo Lietuvą. Sovietų valdžia, slopindama lietuvių pasipriešinimą sovietiniam okupaciniam režimui ir įgyvendindama sovietizacijos, genocido ir prievartinio rusinimo politiką, masiškai kalino ir trėmė Lietuvos gyventojus. 1956 m. po J. Stalino mirties dauguma politinių kalinių ir tremtinių buvo paleisti ir grįžo į Lietuvą. Apie 50 tūkst. žmonių Lietuvos sovietinė valdžia neleido sugrįžti į ankstesnes gyvenamąsias vietas. Dalis buvusių kalinių ir tremtinių negrįžo, kiti apsigyveno arčiau Lietuvos – Estijoje, Karaliaučiaus krašte, Latvijoje. Kai kurie jų ten sukūrė mišrias šeimas, įsitvirtino ir liko gyventi.

7.3 Lietuviai pasaulyje, pasaulis Lietuvoje

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, pasikeitus ekonominei ir politinei situacijai, 1990–1995 m. iš Lietuvos išvyko apie 104 tūkst. rusų, ukrainiečių, baltarusių. XX a. pabaigoje suaktyvėjo lietuvių, ypač jaunimo ir aukštos kvalifikacijos specialistų, migracija į Vakarų valstybes.

Į Lietuvą atvyko Vakarų šalyse išsimokslinusių ir patirties įgijusių lietuvių specialistų. Jie prisidėjo prie Lietuvos ekonominių ryšių užsienyje plėtojimo (R. Mieželis), ginkluotųjų pajėgų kūrimo (generolas J. A. Kronkaitis, krašto apsaugos viceministras R. Kilikauskas), žurnalistikoje ir visuomenės veikloje dalyvavo R. Sakadolskis, politikoje – K. J. Bobelis, teisėje – T. Klimas. JAV ilgai gyvenęs ir dirbęs V. Adamkus buvo išrinktas Lietuvos prezidentu (pirma kadencija – 1998–2003 m., antra – 2004–2009 m.).

Šimtai tūkstančių lietuvių, ieškodami geresnio gyvenimo, kadaise emigravo į kitus pasaulio kraštus. Dalis jų arba jų palikuonių savo naujuose namuose tapo gerai žinomais sportininkais, režisieriais, kino aktoriais, mokslininkais, muzikantais.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

Keletas žymių lietuvių kilmės veikėjų:

Jonas Mekas – JAV filmų kūrėjas, menininkas ir kuratorius, vadinamas amerikietiškojo avangardo kino krikštatėviu.

Rašytoja **Rūta Šepetys** pasaulyje išgarsėjo romanu „Tarp pilkų debesų“.

Bogotos (Kolumbija) meras **Antanas Mockus**, išgarsėjęs savo ekscentriškais poelgiais. JAV išgarsėjusi kino aktorė **Ruta Lee**.

Aronas Koplandas – vienas garsiausių visų laikų JAV kompozitorių.

Archeologė, antropologė, archeomitologijos pradininkė profesorė **Marija Gimbutienė**. Profesorė, orangutangų specialistė **Birutė Marija Filomena Galdikas**.

Profesorius Kazys Pakštas

Kazys Pakštas – mokslų daktaras, Lietuvos Geografų draugijos prezidentas (1933–1940 m.), apdovanotas Švedijos Geografijos ir antropologijos draugijos *Andree* medaliu, Latvijos Trijų žvaigždžių ir Jo Didenybės Švedijos Karaliaus Vazos ordinais. Daugelyje K. Pakšto darbų vyrauja trys temos – kultūra, civilizacija ir geopolitika. Nors daugiausia rašoma apie prieškarinį Lietuvą, akivaizdu, kad daugelis K. Pakšto išsakytų minčių tebėra aktualios ir šiandien. Profesorius nagrinėjo civilizacijas, Lietuvos emigracijos priežastis ir kolonizacijos galimybes. Plėtojo Baltoskandijos idėją, siekė suartinti Baltijos ir Skandinavijos valstybes.

Pagal Pasaulio Lietuvių Bendruomenės svetainės duomenis,
„Visuotinę lietuvių enciklopediją“

1. Kodėl gyventojai keičia gyvenamąją vietą?

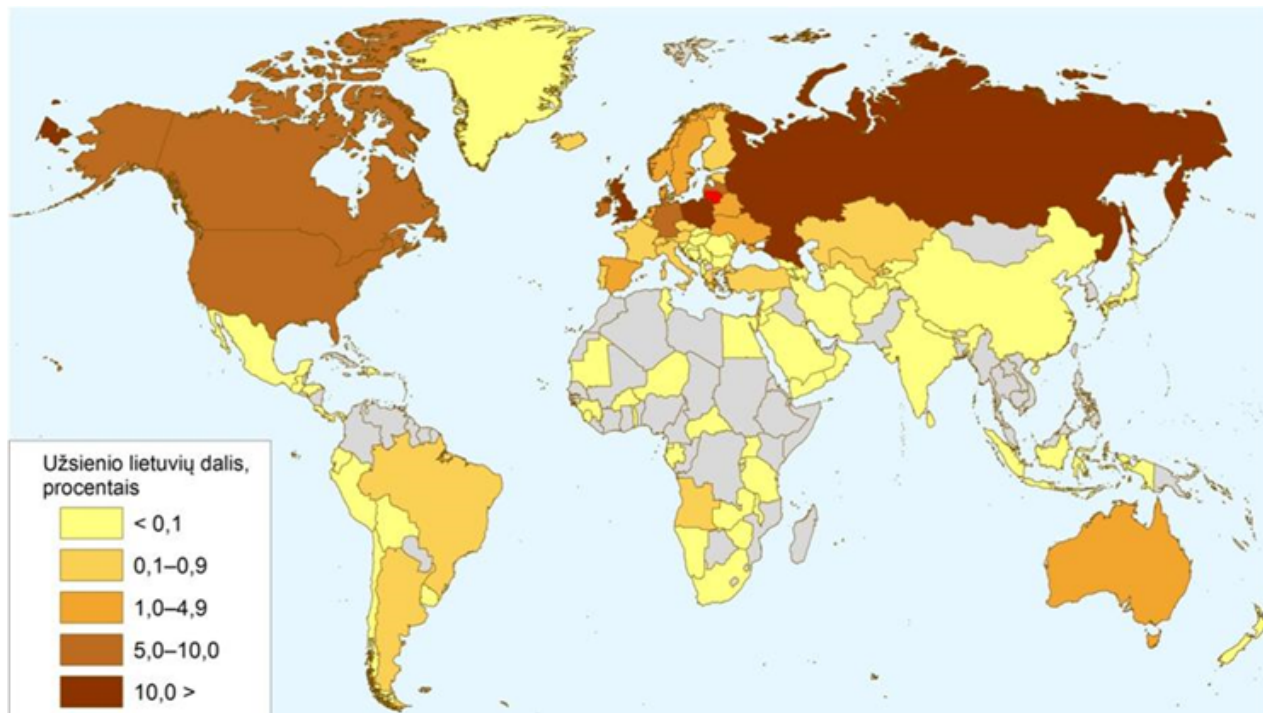
2. Kokie garsūs lietuviai paminėti tekste? Kokie jų talentai?

7.3 Lietuviai pasaulyje, pasaulis Lietuvoje

2. Išnagrinėkite žemiau pateiktą kartoschemą. Užrašykite, kuriame žemyne ir kurioje valstybėje yra daugiausia lietuvių.

Užsienio lietuviai pasaulio valstybėse, procentais (2014 m.)

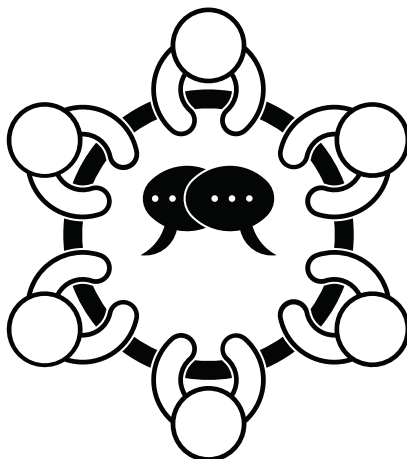

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

3. Padiskutuokite: kokia jūsų nuomonė apie lietuvių migraciją iš Lietuvos? Palaikote ar nepritariate? Atsakymus argumentuokite.

7.3 Lietuviai pasaulyje, pasaulis Lietuvoje

4. Parenkite pranešimą apie vieną pasaulyje gerai žinomą išeivį iš Lietuvos. Kurioje srityje jis garsina ar garsino Lietuvos vardą? Kur jis gyvena / gyveno? Kokie jo nuopelnai? Pateikite įdomių faktų apie šią asmenybę.

Nuotrauka

Nuopelnai Lietuvai ir pasauliui:

Gyvena (-o):

Įdomūs faktai: